

Rugby, het spel met impact ①

Rugby is in de wereld één van de meest beoefende sporten. In Nederland is rugby minder populair dan in de landen rondom ons. De aandacht voor de sport groeit. In 'gymnastiekersland' is de sport vaak nog relatief onbekend als het gaat om het verantwoord of überhaupt aanbieden ervan. Een gemiste kans, want het spelletje heeft veel te bieden. Deze serie artikelen zoomt in op wat rugby te bieden heeft voor het bewegingsonderwijs en hoopt iedere vakdocent handvatten te geven om leerlingen te introduceren in rugby of een verdiepingsslag te kunnen maken. | Alexander Nagelhout

Aandacht groeit

Rugby wordt in ons land steeds populairder; tien jaar geleden waren er in totaal tienduizend leden, in 2022 waren het er al zeventienduizend. De aandacht groeit, maar voor het grote publiek blijft het nog steeds wat onder de radar. Met een beetje geluk komt er in het sportjournaal af en toe een samenvatting voorbij van een topwedstrijd van het jaarlijkse zeslandentoernooi of het vierjaarlijkse wereldkampioenschap. Bij de betaalzenders zijn beide evenementen inmiddels wel goed te volgen.

Volg je het wel een beetje dan zie je behalve de imposante en opvallende spelers ook al snel de geweldige (harde) tackles, snel en gevarieerd aanvalsspel en heerlijke 'tries'. Maar wat misschien nog het meest in het oog valt is de gedragscode die er heerst in het rugby; met veel discipline en respect voor elkaar en voor de scheidsrechter wordt de strijd om 'landjepik' aangegaan.

Naast het boeiende spel zelf maken diezelfde kernwaarden rugby ook erg interessant voor het bewegingsonderwijs. Zeker wanneer er met tackle gespeeld wordt, en veiligheid nóg belangrijker wordt, moet je immers (nog meer) zien af te stemmen op de ander. Het spel biedt veel

mogelijkheden met z'n 'eigenaardigheden', is goed aan te passen aan de doelgroep waarmee je werkt en heeft allerlei elementen in zich die uitdagend en leerzaam zijn.

In de reeks artikelen die ik schreef over cricket werd in het eerste deel van de vijfdelige serie 'Cricket, gewoon doen'

gehad over spelverloop en regels van de officiële vorm(en). Deze zijn te vinden op de site van KVLO via de Kennisbank. Een andere noemenswaardige verwijzing is een educatief filmpje van NTR-programma Het Klokhuis.

Scan of klik [hier](#) voor rugby-uitleg 'Het Klokhuis'

Rugby in het onderwijs

Nu je de officiële vorm scherp(er) hebt is het nodig na te gaan wat bruikbaar en speelbaar is in de les bewegings-

Spel met uitdagingen

(Naghelout, 2020) eerst de officiële vorm uiteengezet. Voor rugby is dat niet nodig, want Van Bezouw (2008) heeft het in zijn artikelen al uitvoerig

onderwijs. Aan de ene kant willen we de sport-specifieke kenmerken niet verloren laten gaan en anderzijds is het onze taak tegemoet te komen aan wat

leerlingen (al) kunnen. Welke ontwerppimpticaties zijn er om rugby betekenisvol aan te kunnen bieden in bewegingsonderwijs? Welke regels uit de officiële vorm moeten en/of kunnen behouden worden? Wat moet er juist (tijdelijk) achterwege worden gelaten? Wat moet er worden aangepast zodat leerlingen leerkansen krijgen binnen de activiteit? Welke spelelementen zijn interessant? Welke zijn praktisch toepasbaar?

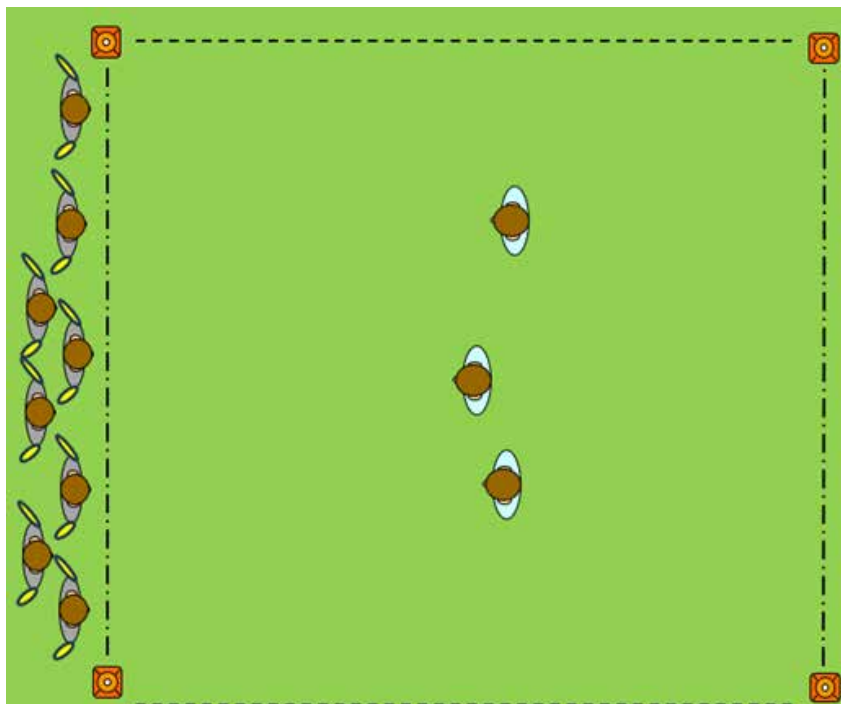
Spel-gecentreerd leren

Rugby is een spel van aanvallen en ontwijken, met voor de verdedigers de tackle als zeer interessant spelelement. Die elementen moeten dan ook veelvuldig terugkomen in de ontwerpen voor deze reeks. In deze rugbyreeks wordt het spel zelf als aanleiding genomen voor het leerproces. Vanuit deze spel-gecentreerde opvatting (Bunker & Thorpe, 1982) kunnen losse technieken ook een plek krijgen, maar ze vormen niet het startpunt voor het leren.

In rugby gaat het in de kern om passeren en onderscheppen. Voor de baldrager en zijn teamgenoten is het een spel van ontwijken, terreinwinst boeken en de bal drukken voorbij de try line, terwijl de tegenpartij probeert dit te voorkomen en de bal juist moet zien te onderscheppen en vervolgens zelf het initiatief heeft om aan te vallen.

In deze hoofdbetekenis (Loopstra, 1983) zit vanuit de meest basale bedoeling van het spel zowel de uitdaging voor de aanvallers als verdedigers opgesloten.

Afbeelding 1 De oversteek

In de reeks artikelen komen in volgorde flag rugby, touch rugby en tackle rugby aan bod. In de uitwerking is geprobeerd tot een opbouw van eenvoudig naar complex te komen. Tegelijk kan iedere spelvorm ook door specifieke aanpassingen op een andere plaats in deze volgorde belanden.

De Oversteek

Spelen: bij aanvang drie afpakkers tegen de rest van de klas. 15 meter diep, 20-25 meter breed (zie afbeelding 1). Spel lopers: proberen de overkant (de try line) te bereiken

zonder 'geflagt' te worden Spel afpakkers: proberen de lopers te 'flaggen' voordat ze de try line bereikt hebben.

Regels:

- De loper stopt zowel aan de linker- als rechterzijde een hesje, ter hoogte van het middel, voor een klein deel bij de boord van de broek erin, zodat de rest van het hesje duidelijk zichtbaar 'buiten boord' hangt.
- Op teken van de lesgever wordt er overgestoken door de lopers die net buiten het speelveld wachten.
- Eenmaal in het speelveld gestapt is er

Terreinwinst maken

In de reeks artikelen komen in volgorde flag rugby, touch rugby en tackle rugby aan bod

geen weg meer terug.

- Het veld moet binnen de afbakening worden overgestoken.
- Als één van beide hesjes is afgenomen verandert je rol in afpakker bij de volgende oversteek die ook weer op teken van de lesgever wordt gestart.
- Bij het 'flaggen' van een hesje laat de afpakker deze meteen liggen.
- Het spel is klaar als er bijvoorbeeld nog twee of drie lopers over zijn.
- De overgebleven lopers starten het nieuwe spel als afpakkers.

Analyse

Het gaat bij dit spel om 'overlooptje', en is vermoedelijk voor alle leerlingen al bekend. Uitstekend te gebruiken als opwarmer, maar ook als eenvoudige en betekenisvolle introductie in het rugbyspel. Het grootste verschil met het rugbyspel is dat de looppartij geen bal draagt, waardoor er geen speelvoorwerp te onderscheppen valt voor de verdediger. De verdediger onderschept niet, maar 'flagt'; een vorm van uitmaken in feite. Voor de lopers is het doel helder: de overkant zien te bereiken zonder 'geflagt' te worden. Het 'flaggen' zal iets nieuws zijn. Doordat het hesje grotendeels zichtbaar buiten boord voor het grijpen hangt, is het echter goed te doen voor de afpakker om een hesje af te nemen.

De loper moet daarbij de verdediger ontwijken en in feite terreinwinst zien te boeken. Zo ontstaat er een spel van inblijven door de loper en uitmaken door de afpakker. Om succesvol te kunnen 'flaggen' zal een leerling moeten meebewegen met de loper. Iets wat ook veelvuldig terug zal komen in de ontwerpen in deze rugbyreeks. Als het aantal afpakkers groeit wordt het uiteraard steeds lastiger om de overkant te bereiken. De betere lopers worden daarmee

uitgedaagd om slimmer te gaan lopen. Plotselinge tempo- en richtingsveranderingen en schijnbewegingen zijn nodig om 'ongeflagt' te blijven.

Ontwerpsimplicaties

Hoewel de tackle natuurlijk een zeer interessant spelelement is, laten we het tijdelijk achterwege. De voorkeur wordt gegeven om leerlingen stap voor stap in te leiden in het spel waarin van alles te halen en te leren valt. Rugby is een contactspel, maar dat contact kan ook opgebouwd worden. Eenmaal (verder) gevorderd blijft het altijd de keuze aan de lesgever of er met fysieke tackle gespeeld kan worden: het hangt onder andere af van de kennis van de lesgever om dit veilig aan te kunnen bieden. En daarnaast ook van de dynamiek van een groep. Echter, rugby kan juist een prachtig middel zijn om die dynamiek een positieve boost te geven!

Van flag rugby naar touch rugby

Bij het aanbod van rugby in het bewegingsonderwijs lijkt het een logische lijn van leren om dit te doen van weinig fysiek contact naar intensiever fysiek contact. Bij flag rugby is er geen tot weinig fysiek contact. In het reeds beschreven overloopspel valt op dat er met hesjes wordt gespeeld, in plaats van de 'traditionele' riem met flags zoals bij flagfootball. Flags zijn in een set van één (standaard)formaat. Met een hesje bepaal je echter zelf hoeveel er zichtbaar is van het hesje en kun je letterlijk maatwerk bieden. Bij een sterke loper kun je als lesgever (in het verloop van het spel) bepalen dat een sterke loper het hesje bijvoorbeeld voor driekwart zichtbaar heeft en een mindere loper de helft of nog minder. Uiteraard is er ook de optie om het de loper zélf te laten bepalen. Een andere reden om te starten

met flag rugby is dat het snel en zeer goed speelbaar is. Zo is het direct zichtbaar wanneer je als loper geflagt bent, omdat je een hesje minder draagt en dit in het speelveld is achtergelaten door de afpakker. Bij touch rugby ontstaat er wellicht meer discussie of de tikactie al dan niet op correcte wijze heeft plaatsgevonden.

Kernactiviteit flag en touch rugby

In deel twee volgt een uitwerking van een kernactiviteit die lange tijd boeiend en leerrijk kan zijn voor leerlingen. Het ontwerp is tevens eenvoudig uitbouwbaar naar touch rugby, wat op haar beurt weer nieuwe en uitdagende leerkanalen kent. ●

Bronnen

- Bunker, D. J., & Thorpe, R. D. (1982). A model for the teaching of games in secondary schools. *Bulletin of Physical Education*, 18(1), 5-8.
- Loopstra, O. (1983). *Over bewegen en bewegingsonderwijs*. Bekadidact (p. 119).
- Nagelhout, A. (2019, 2020) Cricket, gewoon doen! *Lichamelijke Opvoeding* 107(8) en 108(1, 3, 5, 7).
- Van Bezouw, T. (2008) Rugby? *Lichamelijke Opvoeding* 96(9, 11, 12).

Contact

a.nagelhout@windesheim.nl
Alexander Nagelhout is spel-/opleidingsdocent aan de Calo in Zwolle

Foto

Anita Riemersma

Kernwoorden

flag rugby, touch rugby